

JACQUELINE OSKAMP

schrijver biografie Louis Andriessen

Louis Andriessen geldt als Nederlands bekendste en meest radicale componist, volgens biograaf Jacqueline Oskamp. “Met het verpletterende stuk *De Staat* schreef hij geschiedenis.” Louis was politiek en maatschappelijk geëngageerd en behoorde tot de invloedrijkste Nederlandse componisten van zijn generatie. “Een prachtig onderwerp voor een biografie.”

Louis (1939-2021) zette zich af tegen het conservatisme in de muziekwereld. Eind jaren zestig was hij mede-initiatiefnemer van de Aktie Notenkraker, met als bekendste actie de verstoring van een concert van het Concertgebouworkest. De componist maakte zich sterk voor vernieuwing binnen het Nederlandse muziekleven. Hij was een beeldenstormer, vernieuwer, inspirator en bruggenbouwer. Louis creëerde een eigen muziektaal. “Achter zijn bravoure gaat een complexe persoonlijkheid schuil”, meent Jacqueline. De doorbraak van Louis als componist kwam in 1976 met het grootschalige *De Staat*. Daarna volgden stukken als *Mausoleum* en *De Tijd*, die in 1989 resulteerden in *De Materie*. Hij studeerde compositie bij zijn vader en bij Kees van Baaren aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. In de jaren zestig studeerde hij bij de Italiaanse componist Luciano Berio in Milaan en Berlijn.

MUZIKALE FAMILIE

Louis kwam uit een gerenommeerde familie van musici. Zijn vader Hendrik Andriessen en zijn oudere broer Jurriaan waren bekende componisten. Hij groeide op met vijf broers en zussen. Zijn oudste zus was twintig jaar ouder, Louis was echt een nakomertje. “In de jaren dertig verhuisde de familie Andriessen van de Bakenessergracht in Haarlem naar Utrecht.

Louis is daar geboren, maar had veel contacten in Haarlem en omgeving. Zijn broer Nicolaas bijvoorbeeld was stadsarchitect van Haarlem. Muzikwetenschapper en neef Wim Witteman uit Overveen was in de puberteit zijn beste vriend. De familie Andriessen had een aangetrouwde tak Koot van de pianohandel in Haarlem en een aangetrouwde tak Witteman. Meerdere neven en nichten waren muzikant.”

WAAROM EEN BIOGRAFIE OVER LOUIS ANDRIESSEN?

“Louis was een ontzettend goede componist en een prachtig onderwerp voor een biografie. Hij komt uit een getalenteerde familie, dat speelt ook mee natuurlijk. Louis schreef een groot oeuvre dat de hele wereld over ging. Hij had leerlingen van allerlei continenten en werkte samen met veel andere beroemde kunstenaars. Het was een kleurrijk persoon. Dit ook nog tegen een achtergrond van maatschappelijke veranderingen, de jaren zestig en zeventig vormden een tijdvak waarin veel gebeurde. Alles bij elkaar opgeteld had Louis een heel interessant leven. Ik heb wel eerst goed nagedacht of ik de biografie zou schrijven, je bent jaren met één persoon bezig. Uiteindelijk was ik ervan overtuigd dat het een mooi boek kon worden. Louis wilde er

‘Achter elke compositie die Louis schreef zat een speciale gedachte’

‘Louis had een grote liefde voor familie, muziek en vrouwen’

zelf ook over nadenken, hij zag het niet aankomen. Alhoewel later bleek in zijn archief dat hij zich altijd bewust is geweest van het feit dat er een biografie zou komen. Hij had het soms zelfs over ‘mijn toekomstige biograaf’.”

WAS HIJ EEN IJDELE MAN?

“Ik denk het wel, maar het was ook wat hij van huis uit had meegekregen. Zijn vader Hendrik was natuurlijk een beroemdheid in de muziekwereld en zijn broer Jurriaan was ook een bekende componist. *Wij Andriessen*, dat is zowaar de titel van een documentaire. Hij zei tegen mensen met wie hij correspondeerde: ‘Deze brieven niet weggooiën hoor, alles bewaren.’ Louis bewaarde zelf ook alles, wat voor mij natuurlijk heel fijn was.”

WAT VIND JE INTERESSANT AAN HEM?

“Andriessen had een stoer imago. Op de coverfoto van het boek staat hij ook een beetje macho. Ik heb altijd getwijfeld of hij werkelijk zo was. Het intrigeerde me. Klopt dit imago? Ik vond het een uitdaging om dat te onderzoeken. Het was ook spannend, ik wist dat hij ontzettend vaak geïnterviewd was. Dat bleek ook tijdens mijn research, de hoeveelheid artikelen in de pers was gigantisch. Ik vroeg me af of ik daar nog iets nieuws aan kon toevoegen. Hij was een routinier in het beantwoorden van vragen en ik wilde geen verzameling van bekende uitspraken. In 2018 ben ik met de biografie begonnen, eerst twee jaar parttime en vanaf de coronaperiode vijf jaar fulltime. Na een paar jaar archiefonderzoek, waaronder zijn rijke correspondentie, kwamen er thema’s bovendien die wezenlijker waren dan wat er in al die eerdere interviews naar voren was gekomen.”

WAT VOOR THEMA’S WAREN DAT?

“Dat hij ook een heel kwetsbare en onzekere kant had, wat ik eigenlijk al vermoedde. Die karaktertrekken overschreeuwde hij met zijn oneliners, geestige opmerkingen en sterke verhalen. Dat was zijn handelsmerk. Het beeld van Louis werd veel genuanceerder. Het is absoluut niet zo dat ik geprobeerd heb om hem te ontmythologiseren of demystificeren. Ik heb een veel completer mens laten zien met verschillende kanten. Dat beeld kwam langzaam naar boven, heel fascinerend vond ik dat. Louis was een rebel, vernieuwer, inspirator en een bruggenbouwer. Hij was slim, maar ook een man met behoefte aan harmonie. Louis was veel tegelijkertijd. Dat had natuurlijk ook te maken met de mensen die hij opzocht. Ze waren vaak wat avontuurlijker dan hij, zoals zijn vrouw Jeannette. Ze leek voor niets en niemand bang, dat trok hem aan. Ook had hij een diepgaande vriendschap met componist Peter Schat, die een tegenovergesteld karakter had. Hij was brutaal en scherp van de tongriem gesneden, degene die bij de Notenkrakersacties in de jaren zeventig vaak het woord voerde. De muziek is uiteindelijk waar Louis zich het meeste in thuis voelde. Die Notenkrakeracties waren natuurlijk van voorbijgaande aard. Die tijdgeest zakte in, alles werd rustiger en Louis

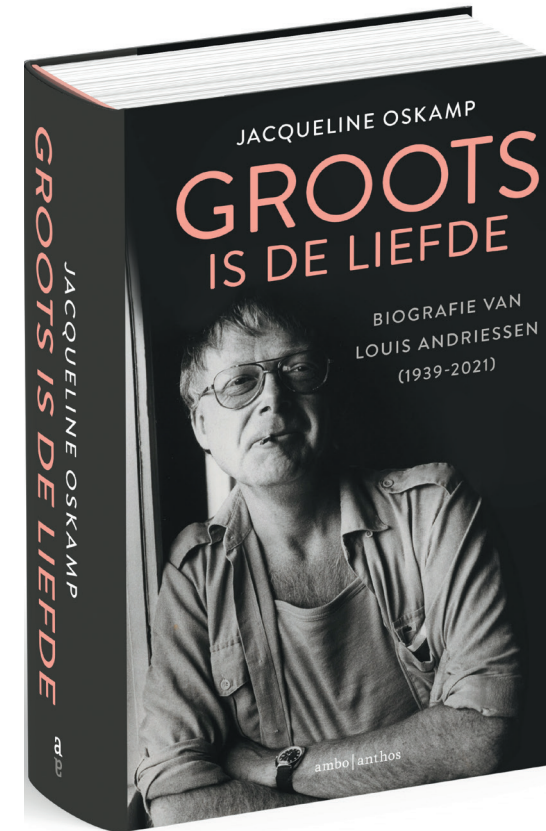
werd ouder. Uiteindelijk trok hij weer meer naar zijn vader toe, die een heel serieuze componist was. Louis was dat ook, maar wel met een originele geest. Bij elk stuk dat hij schreef had hij een bepaalde gedachte. Daar ging heel wat denkwerk aan vooraf. Hij probeerde altijd met een speciaal idee te komen nog voor hij begon met componeren. Louis bestudeerde een onderwerp net zo lang tot hij de juiste invalshoek had voor een compositie.”

KAN JE DAAR EEN VOORBEELD VAN NOEMEN?

“De compositie *Klokken voor Haarlem* bijvoorbeeld. Een stuk voor piano, synthesizer, vibrafoon en celesta gebaseerd op het geluid van de Damiaatjes van de Grote- of St. Bavokerk in Haarlem. Het verhaal erachter gaat terug naar de Tweede Wereldoorlog en speelde zich af in Utrecht. Louis was nog een klein jongetje. De klokken werden uit de kerken gehaald en opgeborgen. Nederlanders waren bang dat de Duitsers de klokken zouden omsmelten om er wapens van te maken. Bij de bevrijding werden die klokken weer opgehangen. Voor zijn vader Hendrik was dat een zeer emotioneel moment. Louis heeft dit zijn hele leven onthouden. De compositie *Klokken voor Haarlem* zou hieraan refereren.”

WAT MAAKTE HEM NOG MEER BIJZONDER ALS COMPONIST?

“Louis was een vernieuwer. Hij liep voorop, ook als lid van de Notenkrakers natuurlijk. Het Nederlandse muziekleven moest anders, maar uiteindelijk bouwde hij toch voort

Jacqueline Oskamp (1964) studeerde politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Als recensent en journalist was ze jarenlang verbonden aan onder meer *De Groene Amsterdammer*, *de Volkskrant* en *Vrij Nederland*. Ze publiceerde meerdere boeken over Nederlandse muziek. Binnenkort, op 7 juni, krijgt ze de Theo Bruins Prijs 2025 uitgereikt voor haar verdiensten voor de Nederlandse muziek. 18 september geeft Jacqueline een lezing in de Kennemer Boekhandel.

op de muziektraditie. Hij heeft er niet mee gebroken, integendeel: hij refereerde altijd aan muziek uit het verleden en soms ook aan popmuziek of jazz. Het was ook een manier om dicht bij zijn vader te blijven die met twee benen in de traditie stond. Igor Stravinsky was een groot voorbeeld voor Louis. Deze componist becommentarieerde ook de muzikliteratuur en deed er iets eigens mee. Datzelfde gold voor Louis, hij ontwikkelde een eigen geluid.”

WAAR IS DAT EIGEN GELUID AAN TE HERKENNEN?

“Aan bepaalde akkoorden die steeds weer terugkomen en aan de opeenvolging van tonen. Een typisch geluid met veel *power*, ongepolijst en eenstemmig voortkomend uit zijn stoere kant. Dat klinkt nogal hoekig. Een ander deel van zijn oeuvre is mooi, zacht en soms wat melancholisch. Ik denk dat die composities een andere kant van zijn karakter vertegenwoordigen. Beide kanten maken zijn muziek heel bijzonder.”

BEN JE NOG VERRASSENDE ZAKEN TEGENKOMEN TIJDENS HET SCHRIJVEN?

“Wat ik fantastisch vond was de ongelooflijke hoeveelheid correspondentie die ik tot mijn beschikking had. De Andriessens schreven veel met elkaar en bewaarden alles. Als kind al op kinderkamp correspondeerde Louis veel met zijn ouders. Later als hij gaat studeren in Italië bij de bekende Italiaanse componist Luciano Berio, schreef hij twee tot drie brieven per week naar zijn ouders en zij schreven er net zoveel terug. Ik kreeg een rijk beeld van wat hij dagelijks meemaakte. Hij schreef over wie hij sprak, welke muziek hij hoorde, hoe de lessen verliepen of dat Berio hem uitnodigde om te blijven eten. Zijn moeder vroeg in haar brief vervolgens naar wat hij daar gegeten had. Alles werd heel gedetailleerd beschreven. Deze brieven heeft verder niemand gelezen, het is uniek materiaal.”

VANWAAR DE TITEL GROOTS IS DE LIEFDE?

“Dat heeft ook weer met zijn vader te

maken. ‘Groots is de liefde’ is de vertaling van de Latijnse tekst: ‘Magna Res est Amor’. Deze tekst heeft zijn vader Hendrik ooit gecomponeerd als lied. Het werd vaak gespeeld op bruiloften en uitvaarten van de familie Andriessen, een grote katholieke familie. Naarmate Louis ouder werd, voelde hij zich steeds meer verwant aan hem. Hij leek in veel opzichten ook op zijn vader. Op een gegeven moment zei hij tegen een journalist: ‘Ik ben mijn vader geworden’. Dat ging natuurlijk wel ver. Louis vond de compositie *Magna Res est Amor* één van de beste stukken van zijn vader. De titel van het boek *Groots is de liefde* is symbolisch voor wie Louis was. Hij had een grote liefde voor familie, voor muziek en voor vrouwen. De componist was een enorme rokkenjager. Het was een man met een groot hart, veel mensen waren dol op hem. Hij gaf anderen het gevoel dat ze gezien werden. Het was een positief mens, dat hoor je ook terug in de titel.” ★